

KENNIS EN MAATWERK ONTBREKEN IN NATIONAAL PROJECT VOOR ENERGIEBESPARING

Isolatieplan vol kieren

Het nationaal energiebesparingsplan Meer met Minder heeft als doel tot 2020 2,4 miljoen bestaande gebouwen 30 % zuiniger te maken. Ir. Bram Entrop en prof.dr.ir. Jos Brouwers vrezen dat dit initiatief van overheid, energieleveranciers, bouw- en installatiebedrijven niet meer is dan een papieren tijger. Zo ontbreekt het aan financiële prikkels om te zorgen dat gebouweigenaren daadwerkelijk energiebesparende maatregelen nemen.

MINISTER JACQUELINE CRAMER VAN VOLKSHUIS- vesting presenteerde begin dit jaar samen met ministers Ella Vogelaar van Wonen, Wijken en Integratie en Maria van den Hoeven van Economische Zaken een ambitieus plan om woningen zuiniger te maken. Volgens dit nationale energiebesparingsplan Meer met Minder moeten jaarlijks 200 000 tot 300 000 woningen en kantoren 30 % minder energie gebruiken. De totale jaarlijkse energiebesparing loopt daarmee op tot 100 PJ (1 petajoule = 10¹⁵ joule) in 2020, ongeveer 3 % van het huidige gebruik. Het plan is ondertekend door de brancheorganisaties EnergieNed, VME, Bouwend Nederland en Uneto-VNI.

VERWARMING

De ambitie en reikwijdte van dit project vertoont gelijkheid met het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) dat liep in de periode van 1978 tot 1987. Dat programma bood bewoners de mogelijkheid hun energieconsumptie voor verwarming te reduceren, met als uiteindelijk doel een jaarlijkse besparing van 1,6 miljard m³ aardgas, wat ongeveer overeenkomt met 53,5 PJ per jaar.

De toen opgedane ervaringen lijken echter niet te zijn meegenomen in de invulling van het nieuwe nationale energiebesparingsplan. Meer met Minder gaat onvoldoende in op de financiering van energiebesparende maatregelen en de kennis over de bouwtechnische staat van de zeven miljoen Nederlandse woningen.

Bij energiebesparing gaan de kosten voor de baten uit. Naar schatting bedraagt de investering die nodig is om de doelstelling te realiseren 15 tot 25 miljard euro. Dat bedrag moet leiden tot dertig miljard euro aan besparingen, tot tien à vijftien miljard euro aan nettowaardecreatie (namelijk vier-

tot zesduizend euro per woning vanwege kwaliteitsverbetering), en tot tienduizend extra banen in de komende dertien jaar.

Het plan moet in werking treden op natuurlijke investeringsmomenten, zoals een verhuizing, een verbouwing of vervanging van de verwarmingsketel. Om de investering van 15 tot 25 miljard euro gedaan te krijgen is het volgens Meer met Minder nodig bestaande barrières weg te nemen, moet de overheid flankerend beleid invoeren, en dienen marktpartijen zich te committeren om actief bij te dragen. Een nieuw op te richten organisatie, EnergieCentraal genaamd, vormt de spil, en bewaakt en stimuleert de voortgang. In het energiebesparingsplan staan echter geen directe stimuleringsmaatregelen om die investeringen te realiseren, ook niet voor de groepen waarop het plan beweert zich te richten, namelijk gebouweigenaren, bewoners en zakelijke gebruikers.

Enige concretisering van de aanpak proberen de samenwerkende organisaties aan te brengen door vier specifieke taken te onderscheiden: het aanpakken van 200 000 tot 300 000 huizen en gebouwen per jaar gedurende de gehele looptijd van twaalf jaar, de installatie van dertien miljoen slimme meters met bijbehorend energieadvies, de uitgifte van zeven miljoen energieboxen, en de toepassing van toekomstige technologieën. De verwachtingen zijn het grootst voor het aanpakken van de bestaande woningbouw.

Verder is de te behalen besparing uitgesplitst per doelgroep: de particuliere woningbezitters, woningcorporaties, particuliere woningverhuurders, de onderwijs- en zorgsector, kantoren en overige. Het blijkt dat het huidige gebruik bij particuliere woningbezitters en kantoren nagenoeg gelijk is, namelijk

310 PJ per jaar. De grootste besparing moet echter bij de particulieren worden gerealiseerd, namelijk 43 PJ per jaar in 2020. Waarom het zwaartepunt daar ligt, is niet duidelijk.

Dat ontbreken van motivatie stoort te meer, omdat een besparing van deze omvang in de woningbouw in 1978 ook al de doelstelling van het NIP was. In 1990 zouden op een verantwoorde wijze 2,5 miljoen woningen zijn geïsoleerd. Er werd een uiteindelijke besparing in het vooruitzicht gesteld van 1,6 miljard m³ aardgas per jaar. Directe aanleiding voor dit isolatieprogramma was de eerste oliecrisis begin jaren zeventig.

Om het energiegebruik drastisch en structureel te verlagen zag men toentertijd wel in dat het niet voldoende was om op vrijwillige betrokkenheid alleen aan te sturen. Er werd zodoende een subsidieprogramma voor consumenten ontwikkeld. De gemiddelde investering bedroeg naar schatting 2400 gulden (1089 euro) met de mogelijkheid tot verhoging van het subsidieplafond van 3000 gulden (1361 euro) tot 4000 gulden (1815 euro) per woning.

Het programma bleef niet zonder resultaat. Het heeft ervoor gezorgd dat bovenop de 400 000 woningen die al voor 1974 waren geïsoleerd, er nog eens 1,8 miljoen zijn bijgekomen. Tussen 1978 en 1987 is 1,8 miljard gulden (820 miljoen euro) aan subsidies toegezegd. Met dat geld is van 1974 tot 1987 een totale besparing op de consumentenuitgaven gerealiseerd van 5,4 miljard gulden (2,45 miljard euro). De uiteindelijke aardgasbesparing was 1,45 miljard m³ per jaar, wat overeenkomt met 48,44 PJ per jaar. Ook nu nog levert het programma jaarlijks een besparing op van bijna achthonderd miljoen euro, bij een gasprijs van 0,55 euro per m³.

Naast dit financiële resultaat gaf het NIP ook een impuls aan de ontwikkeling van bouwtechnische kennis. Gedurende de looptijd zijn diverse onderzoeken uitgevoerd, onder meer naar het effect van de toepassing van isolatiematerialen, de veranderingen in het leefklimaat in woningen als gevolg van isolatiemaatregelen, de invloed van isolatie op de bouwtechnische kwaliteit van de constructie (bijvoorbeeld houtrot door condensatie), en het optreden van bouwtechnische verschijnselen (zoals de invloed van thermische bruggen).

Na beëindiging van het NIP in 1987 zijn tot 1992 nog 455 000 woningen bijgebouwd die voldoen aan een, naar huidige maatstaven, minimale warmteweerstand. Pas met de komst van het Bouwbesluit in 1992 kreeg het isolatiepakket in nieuwbouwwoningen een aanzienlijk hogere warmteweer-

stand. Vanaf 1995 is aan het Bouwbesluit een energieprestatie-eis toegevoegd. Sindsdien is de woningvoorraad toegenomen van 6,3 miljoen tot circa zeven miljoen woningen eind 2006.

Een grove berekening leert dat er maximaal 2,5 miljoen woningen zijn zonder enige vorm van isolatie. Gezien de penetratiegraden van glas-, dak-, muur- en vloerisolatie heeft een gedeelte van die 2,5 miljoen woningen inmiddels toch de nodige mutaties ondergaan en een klein deel is reeds gesloopt. Ook de hr-ketel, een andere besparende maatregel, is in het merendeel van de Nederlandse woningen al toegepast. Het zal dus moeilijk zijn om concreet geschikte woningen aan te wijzen die voor een aanzienlijke besparing in aanmerking komen. In veel woningen zijn immers al één of meer voorzieningen toegepast. Meer met Minder wil echter dat 2,4 miljoen gebouwen energie gaan besparen.

SUBSIDIES

Te vrezen is dat deze ambitieuze doelstelling een papieren tijger blijkt te zijn. Het nationale energiebesparingsplan is te breed van opzet, mist op cruciale punten diepgang, en geeft geen inzicht in hoe de gebruiker direct financieel is te prikkelen, terwijl het NIP heeft aangetoond dat subsidies een zeer effectief instrument kunnen zijn.

Het plan speelt daarnaast niet in op wat al aan isolatie is gerealiseerd. Er is meer inzicht nodig in de bestaande gebouwvoorraad en er is kennis nodig om reeds matig geïsoleerde woningen verder te isoleren. Meer met Minder wil ingrijpen op natuurlijke investeringsmomenten, maar dan moet de informatie om concrete energiebesparende keuzes te maken al aanwezig zijn. Het nationale energiesparingsplan moet niet alleen de twijfel tussen dubbelglas en hr++ glas of tussen een conventionele verwarmingsketel en een hr 107-ketel wegnemen, maar ook ingrijpendere investeringsopties, bijvoorbeeld een warmtepomp, stimuleren. Dit vraagt om kennis en maatwerk, wat het Meer en Minder, in tegenstelling tot het Nationaal Isolatieprogramma, nog niet heeft onderkend.

www.meer-met-minder.nl

Ir. Bram Entrop is promovendus in kader van het 3TU-onderzoeksprogramma Energie in de Gebouwde Omgeving. Prof.dr.ir. Jos Brouwers is universitair hoofddocent en gasthoogleraar Duurzaam Bouwen aan de Universiteit Twente.

Het is moeilijk woningen aan te wijzen die aanzienlijk kunnen besparen

Het alleen aansturen van vrijwillige betrokkenheid voldoet niet